

Dr. hab. Nicolae BĂIEȘU
la 80 de ani

(n. 24 iunie 1934, s. Caracușenii Vechi, r-nul Briceni)

Folclorist, domeniul științific: istoria folcloristicii, obiceiurile și folclorul sărbătorilor calendaristice, folclorul copiilor.

Doctor habilitat în filologie (1994), profesor universitar (2004).

Filosoful și pluridimensionalul om de cultură Lucian Blaga definea veșnicia ca etalon „născut la sat”. Or, comunitatea rurală își câștigă preponderent veșnicia și datorită neobosiților cercetători ai creației populare care, prin opera lor investigativă, promovează valori spirituale fundamentale.

E indiscutabil că studiile efectuate sau nestematele artei populare editate de etnologul Nicolae Băieșu contribuie la dezvoltarea și promovarea imaginii folcloristicii moderne românești. Numeroasele recenzii și analize asupra impunătoarei activități științifice demonstrează valoarea pe care o au lucrările sale despre creația populară orală.

Iată câteva titluri definitorii din palmaresul realizărilor sale folcloristice: monografiile *Poezia populară moldovenească a obiceiurilor de Anul Nou* (1972), *Folclorul ritualic și viața* (1981); *Sărbători domnești (închinare Maicii Domnului și Mântuitorului): studiu, culegere de texte folclorice și etnografice* (vol. I, 2004; vol. II, 2007); *Tradiții etnofolclorice ale sărbătorilor de iarnă* (2008); volumele *Poezia obiceiurilor calendarice* (1975) și *Folclorul copiilor* (1978) din corpusul *Creația populară moldovenească* (16 volume, 1975-1983); lucrările colective din seria *Editarea folclorului pe zone etnografice* (8 volume, 1973-2009); cărțile *De-a mijatca: din folclorul copiilor* (1982); *Să trăiți, să-nfloriți: din poezia obiceiurilor calendaristice* (1984) din seria pentru elevi *Mărgăritare* (15 vo-

lume, 1981-1985); culegerea *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă (Tipologie. Corpus de texte etnografice și folclorice)* (2014) din proiectul *Tezaurul folcloric al românilor din Republica Moldova, Ucraina, Federația Rusă*; antologia *Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului. Omagiu – 80* (2014) etc. Toate aceste publicații (peste 30 de lucrări științifice și didactice – monografii; volume de texte etnofolclorice, cu introduceri, comentarii; cressomații de folclor; manuale ș.a.); aproximativ 150 de articole-studii în culegeri colective, reviste specializate, enciclopedii; circa 600 de articole de popularizare a științei în ziare, reviste naționale ș. a.) au fost elaborate în cadrul Sectorului Folclor, făcând parte astăzi din Institutul de Filologie al AȘM. La ora actuală prof. Nicolae Băieșu este angajat la Institutul nominalizat în funcție de consultant științific.

Predilecția pentru înțelepciunea populară o moștenește, evident, de la părinți (originari din s. Caracușenii Vechi, județul Hotin, România, azi în raionul Briceni, Republica Moldova), dar și din experiența acumulată în urma peregrinărilor familiei sale prin România, Basarabia în căutare de „pământ cultivabil liber” (anii 1939-1945, s. Hasanfaci, jud. Durostor, sudul Dobrogei; s. Almălău, jud. Constanța, nordul Dobrogei; s. Mansburg, jud. Cetatea Albă, sudul Basarabiei; s. Frumușica, jud. Dolj, sud-vestul Olteniei; s. Beidaud, jud. Tulcea, nordul Dobrogei). Varietatea tradițiilor etnofolclorice le observă anume în această perioadă de pribegiri: „Deși cu ochi și minte de copil, în anii petrecuți «prin străini», pe timp de război, am cunoscut relativ multă lume, cu tradiții diferite, interesante” [1, p. 36].

După cum ne mărturisește însuși folcloristul, studiile obținute în urma frecventării mai multor instituții cu profil umanist, din cauza timpurilor grele din perioada totalitarismului, nu l-au ajutat să-și redescopere și să fructifice pasiunea vieții sale – folclorul. Și-a început activitatea în școala de șapte ani din Caracușenii Vechi (1952-1953; 1955-1956). Și-a încercat norocul și în domeniul cifrelor (Facultatea de Matematică a Institutului Pedagogic „Alecu Russo” din Bălți, 1955).

Etnologul mărturisește că părinții „au fost nevoiți să comită o mare greșeală plecând în Dobrogea (1939)”, iar din cauza războiului care a urmat și a pelerinajului de 6 ani „prin străini”, urmați de „10 ani de studii (medii speciale și universitare) în 5 orașe (Cernăuți, Briceni, Soroca, Bălți, Chișinău)”, s-a „aflat relativ puțin timp în satul de baștină”, n-a „cunoscut îndeajuns consătenii, tradițiile lor” [1, p. 35]. Toate câte s-au întâmplat i-au amânat, într-o oarecare măsură, conștientizarea destinului care îi era scris.

În 1960, în frunte cu tânărul cercetător științific Victor Gațac, efectuează prima cercetare de folclor în satul de baștină, Caracușenii Vechi, r. Briceni, avându-i în calitate de intervievați pe proprii părinți: Mihail și Eugenia Băieșu, și pe cunoscutul povestitor Nicolae Pleșca. Presupunem că abia acum se întăresc semințele de dragoste pentru culegerea, cercetarea și promovarea moștenirii culturale a poporului nostru. Astfel, în ultimul an (1961) la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău, studentul Nicolae Băieșu scrie cel dintâi articol cu tematică folclorică, prolific pentru ulterioara-i creație științifică (*Povestitorul norodnic Nicolae Pleșca*, în *Chișiniovschii Universitet*, 1961, 6 aprilie).

Cât despre geneza pasiunii pentru poezia populară a celor mici și nu numai, folcloristul Nicolae Băieșu mărturisea într-un interviu că a însușit-o de la părinții săi, de la Nicolae Pleșca, „un povestitor și un cântăreț neîntrecut. Încă fiind elev la școala pedagogică, am hotărât să mă ocup de acest fragment de literatură populară, dându-mi seama ce mare importanță cognitivă și educativă are, nu mai zic de marea bucurie cu care îi învăluie pe cei mici, dar și pe cei mari, acest miracol care se numește folclorul copiilor” [2, p. 189].

Anii dăruieți culegerii fenomenelor de folclor l-au marcat, mobilizându-l să cerceteze și să editeze lucrări de o reală valoare pentru folcloristica modernă. Interpretarea și compararea moștenirii culturale românești cu cele ale altor popoare au sporit valoarea științifică a lucrărilor editate de cercetător. O astfel de tratare dezvăluie specificul imanent al obiceiurilor și tradițiilor populare românești în arealul patrimoniului cultural imaterial european și chiar universal.

Analizând întreaga creație științifică, observăm că folcloristul Nicolae Băieșu a excelat cu predilecție în câteva domenii de cercetare: istoria folcloristicii, poezia obiceiurilor calendaristice, folclorul copiilor ș. a. A reușit să studieze contribuția a peste 50 de folcloriști, interpreți de folclor, scriitori etc. la prosperarea științei despre moștenirea culturală a unui popor, relevând cele mai importante momente din activitatea folcloristică a acestora. Unele investigații ne definesc perioadele de dezvoltare a folcloristicii.

Grație abnegației profesorului Nicolae Băieșu, din orice exegeză, pe care a semnat-o, am aflat adevărul istoric din perioada totalitarismului când fenomenul folcloric și etnografic era cu vehemență combătut sau impurificat cu idei neadecvate de către autorități: „folcloristica românească din Basarabia deceniilor postbelice a avut mult de suferit din cauza promovării oficiale a teoriei false despre existența a

„două popoare, două limbi, două culturi”(românești și moldovenești). <...> atitudinea autorităților regimului totalitar față de tradițiile populare naționale, față de folclor, în general era negativă. Cu toate că interesul pentru folclor, pentru etnografie, arta populară a diferitelor etnii exista – sub masca «prieteniei între popoare», a «internaționalismului» – cele mai specifice, mai valoroase creații populare naționale erau excluse <...> din culturile popoarelor neruse. Aceste valori erau elemente burgheze, naționaliste, neutre și chiar «vătămate» pentru așa-numitul «popor sovietic». Se urmărea scopul ștergerii deosebiriilor între etnii, astfel înfăptuindu-se nivelarea culturilor ce aparțineau numeroaselor popoare din Uniunea Sovietică” [3, p. 51-52].

Prolifică a fost și contribuția savantului la tezurizarea patrimoniului cultural imaterial din Basarabia, Transnistria și localitățile românești din Ucraina și Federația Rusă. Odată cu venirea dumnealui în rândurile colaboratorilor Sectorului de Folclor al Institutului de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a RSSM în 1961, au fost investigate sute de localități și înregistrate mii de creații folclorice și etnografice.

De la apariția lucrării *Folclor moldovenesc. Bibliografie (1924-1967)* (Alcătuitor N. M. Băieșu, redactor V. M. Gațac. Chișinău, *Cartea Moldovenească*, 1968) activitatea distinsului etnolog s-a

aflat permanent în vizorul criticilor, recenziilor, cercetătorilor filologi etc.

Apogeul activității sale științifice îl va contempla desăvârșit după publicarea celor câteva volume asupra cărora continuă să lucreze și astăzi (*Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de primăvară; Folclorul copiilor* etc.) din cadrul lucrării de prestigiu *Tezaurul folcloric al românilor din Republica Moldova, Ucraina, Federația Rusă*.

Cu prilejul unui eveniment remarcabil din viața unui om de știință, când balanța celor realizate se îngreiază zilnic cu un studiu, articol sau carte publicată, îi dorim dlui profesor Nicolae Băieșu luciditate și de acum încolo, realizarea aspirațiilor editoriale și atingerea condiției omului desăvârșit!

Referințe bibliografice

1. Băieșu N. Secvențe de autobiografie, memorii. În: Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului. Omagiu – 80. Chișinău: Profesional Service, 2014.
2. Mocanu M. Interviu în do major. Chișinău: Etnomuzic, 2004.
3. Băieșu N. Folclorul literar al românilor din Republica Moldova și Ucraina. În: Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului. Omagiu – 80. Chișinău: Profesional Service, 2014.

Cerc. șt. Mariana Cocieru